

4. Vnější vztahy

V roce 2019 se hodnota vývozu zboží celkově zvýšila. Ve 4. čtvrtletí ale došlo k propadu.

Hodnota vývozu zboží v roce 2019 dosáhla 3 687,5 mld. korun¹. Export zboží roste nepřetržitě již deset let a loni tomu nezabránilo ani ekonomické zpomalení u významných obchodních partnerů. Navýšení hodnoty vývozu loni činilo 71,3 mld. korun (2,0 %), nejméně od roku 2016. Celoroční výsledek zhoršilo zejména 4. čtvrtletí, kdy export dosáhl hodnoty 912,2 mld. korun a meziročně se propadl o 34,8 mld. (-3,7 %). K meziročnímu poklesu došlo poprvé od 1. kvartálu 2018, zčásti ale šlo o důsledek vysoké srovnávací základny². Loňské 4. čtvrtletí mělo také o jeden pracovní den méně oproti roku 2018.

Vývoz do EU rostl pomaleji než mimo Unii.

Zvolnění ekonomického růstu v Evropské unii se loni mírně projevilo i na struktuře výsledků českého exportu. Hodnota exportu mířícího do EU³ i mimo ni se zvýšila, nárůst exportu do EU byl ale mírnější (1,4 %, 41,8 mld. korun). U vývozu mimo Unii došlo k nárůstu o 5,1 % (29,5 mld.). Slabý přírůstek měl loni vývoz do Německa (1,1 %, 12,0 mld. korun), Nizozemska (1,1 %, 1,4 mld.) a Polska (1,3 %, 2,9 mld.). Zatímco v případě Nizozemska byly předchozí dva roky z hlediska českého exportu mimořádně úspěšné (přírůstky o 34,0 a 12,7 mld. korun v letech 2017 a 2018), export do Německa měl slabý přírůstek už v roce 2018. Loni poklesla hodnota vývozu do Švédska (-5,9 %, -3,7 mld. korun), Itálie (-3,6 %, -4,9 mld.), Velké Británie (-2,1 %, -3,4 mld.) nebo Rakouska (-1,2 %, -1,9 mld.). Naopak výrazně se zvýšil export do Maďarska (10,4 %, 11,5 mld. korun) a solidní zůstala tempa růstu vývozu do Rumunska (6,3 %, 3,5 mld.), Španělska (4,4 %, 5,2 mld.), na Slovensko (3,9 %, 12,6 mld.) a do Francie (3,3 %, 5,9 mld.). O 10,5 % (přes 8,0 mld. korun) vzrostla hodnota vývozu do Ruska i Spojených států. Přírůstek ve výši 8,7 % (4,2 mld.) zaznamenal export do Švýcarska. Poměrně výrazný byl nárůst vývozu do Japonska (11,4 %, 1,5 mld.). V samotném 4. čtvrtletí došlo k meziročnímu poklesu vývozu do zemí EU o 5,0 % (-39,8 mld. korun), zatímco růst exportu do mimounijních zemí se udržel na 3,2 % (5,0 mld.). Meziročně klesl v tomto čtvrtletí vývoz do většiny zemí EU, se kterými má ČR významné obchodní vztahy. Výjimkou bylo Maďarsko (+9,8 %) a Rumunsko (+7,0 %). Ve 4. čtvrtletí se udržel silný růst vývozu do Ruska (9,3 %).

Export motorových vozidel k celkovému přírůstku přispěl nejvíce. Vývoz ostatních výrobků rostl pomaleji.

Růst hodnoty exportu loni nejvíce podpořila motorová vozidla (+38,3 mld. korun, 3,9 %, poprvé hodnota jejich vývozu překonala 1 bilion korun). Silný byl také přírůstek vývozu ostatních dopravních prostředků (+6,8 mld., 13,1 %), potravinářských výrobků (+6,6 mld., 6,1 %, zčásti kvůli silnému růstu cen) a základních farmaceutických výrobků (4,8 mld., 10,3 %). Kalamitní kúrovcová situace vedla také k prudkému nárůstu vývozu produktů lesnictví a těžby dřeva (+4,4 mld., 32,0 %). Solidní bylo navýšení exportu chemických látek a přípravků (+5,2 mld., 3,1 %). Z menších odvětví se dařilo například vývozu oděvů (+2,9 mld. korun, 10,8 %) nebo papíru a výrobků z něj (+3,9 mld., 6,8 %). Oslabení nastalo u některých významných vývozních artiklů. Vývoz strojů a zařízení se loni zvýšil o 8,6 mld. korun (2,1 %), což je nejméně od poklesu v roce 2013. Jen o 2,3 mld. (0,7 %) rostl export elektrických zařízení a o 2,1 mld. (0,9 %) se navýšil vývoz kovodělných výrobků. Silný pokles zaznamenal export základních kovů (-11,3 mld. korun, -7,6 %). Po mimořádně silném navýšení v letech 2017 a 2018 poklesl o 2,5 mld. (-0,6 %) vývoz počítačů, elektronických a optických přístrojů⁴. Výrazně klesla také hodnota exportu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-2,9 mld. korun, -8,7 %), černého a hnědého uhlí a lignitu (-1,9 mld., -24,3 %) a dřeva

¹ Údaje statistiky zahraničního obchodu v nominálním vyjádření zahrnující pouze obchod se zbožím. Hodnota vývozu je zachycena v cenách FOB, tj. včetně nákladů souvisejících s dopravou na hranice ČR. Dovoz uvedený níže v této kapitole je v cenách CIF, tj. včetně nákladů souvisejících s dopravou v zahraničí na hranice ČR. Data jsou platná k 9. 3. 2020.

² Z hlediska vývozu bylo 4. čtvrtletí 2018 nejlepším kvartálem příslušného roku, ale rovněž celé předchozí časové řady, překonalo jej pouze letošní 2. čtvrtletí, které bývá pravidelně nejsilnějším obdobím roku.

³ EU28 včetně velké Británie.

⁴ Kromě vysoké srovnávací základny se v odvětví projevilo přesunutí některých částí produkce z kategorie zboží do služeb.

a dřevěných výrobků (−1,6 mld., −3,9 %, první pokles od roku 2009). Ve 4. čtvrtletí k celkovému meziročnímu poklesu nejvýrazněji přispěly počítače, elektronické a optické přístroje (−9,2 mld. korun, −8,3 %), dále motorová vozidla (−7,1 mld., −2,8 %), základní kovy (−5,6 mld., −16,0 %), stroje a zařízení (−3,1 mld., −3,0 %) a elektřina, plyn, pára a klimatizovaný vzduch (−3,0 mld., −27,3 %).

Dovoz loni rostl pomaleji než vývoz a v závěru roku byl jeho propad rovněž výraznější.

Dovoz v roce 2019 celkově dosáhl hodnoty 3 542,0 mld. korun. Vzhledem k úzkým vazbám importu na výrobu v domácí ekonomice jsou charakteristiky vývoje dovozu i vývozu podobné. Meziroční navýšení hodnoty importu dosáhlo loni celkem 24,2 mld. korun (0,7 %), opět nejméně od roku 2016. Podobně jako u vývozu došlo ve 4. čtvrtletí k výraznému meziročnímu propadu hodnoty importu (−34,3 mld. korun, −3,7 %), a dovoz tak dosáhl hodnoty 900,9 mld. korun. V roce 2019 meziročně klesla hodnota dovozu z EU (−0,8 %, −18,3 mld. korun) a rostl import z ostatních destinací (3,4 %, 38,5 mld.), ovšem slaběji než v předchozím roce. Za snížením dovozu z EU stojí zejména Slovensko (−9,0 %, −17,3 mld. korun), nezanedbatelný byl také pokles u Velké Británie (−7,4 %, −4,5 mld., dovoz klesal třetím rokem) a Německa (−0,4 %, −3,9 mld., první propad od roku 2009). Výrazně se propadl dovoz z Ruska (−10,5 %, −13,4 mld. korun). Významně však narostla hodnota importu z Číny (5,2 %, 19,0 mld.), ze Spojených států (5,6 %, 5,1 mld.) nebo Japonska (4,9 %, 3,0 mld.). Samotné 4. čtvrtletí přineslo propad dovozu z většiny zemí významných obchodních partnerů s výjimkou Spojených států (+10,2 %), Španělska (+2,8 %), Nizozemska (+2,5 %) a Japonska (+1,8 %).

Nárůst cen posílil hodnotu dovozu potravinářských výrobků.

K poměrně nízkému přírůstku hodnoty dovozu loni nejvíce pozitivně přispěla motorová vozidla (+13,1 mld. korun, 2,4 %), potravinářské výrobky (+11,4 mld., 7,8 %, zčásti kvůli cenovému nárůstu) a základní farmaceutické výrobky (+8,5 mld., 8,8 %). Celkem výrazné bylo rovněž navýšení u oděvů (5,9 mld. korun, 10,3 %). Prudce se zmírnil růst dovozu některých významných položek – strojů a zařízení (5,6 mld., 1,6 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů (4,1 mld., 1,0 %) nebo chemických látek a přípravků (0,2 mld., 0,1 %). Silné poklesy byly zaznamenány u základních kovů (−16,5 mld. korun, −5,9 %), elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (−9,1 mld. −33,1 %), koksů a rafinovaných ropných výrobků (−7,9 mld., −11,5 %), ropy a zemního plynu (−5,9 mld., −4,4 %) nebo ostatních dopravních prostředků (−5,4 mld., −11,5 %). K silnému meziročnímu propadu hodnoty importu, který se odehrál ve 4. čtvrtletí, přispěly nejvíce základní kovy (−8,4 mld. korun, −12,3 %), ropa a zemní plyn (−7,0 mld., −17,2 %), stroje a zařízení (−6,9 mld., −7,5 %) a elektřina, plyn, pára a klimatizovaný vzduch (−4,1 mld., −49,8 %). Nejvíce se meziročně v posledním čtvrtletí zvýšil dovoz potravinářských výrobků (3,2 mld., 8,0 %) a základních farmaceutických výrobků (1,9 mld., 7,6 %).

Tradiční přebytek obchodu se zbožím se loni zvýšil nejvíce od roku 2012.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím loni dosáhla přebytku 145,6 mld. korun. Kladné saldo se zároveň meziročně navýšilo o 47,1 mld. korun, nejvíce od roku 2012 (ovlivněného intervencí ČNB a oslabením směnného kurzu). Výsledek ovlivnilo především oslabení dovozu. Popsaný nárůst přebytku vznikl zejména ve 2. a 3. kvartálu. Ve 4. čtvrtletí přebytek dosáhl 11,3 mld. korun a meziročně klesl o 0,5 mld. korun. Na loňském nárůstu přebytku se podílelo výhradně kladné saldo obchodu s EU (+60,1 mld. korun), naopak existující deficit se zbytkem světa se prohloubil o 9,0 mld. Zlepšila se zejména bilance se Slovenskem (+30,0 mld. korun), Německem (+15,9 mld.) a Maďarskem (+13,0 mld.). Výrazného zmírnění deficitu (o 21,5 mld. korun) dosáhl obchod s Ruskem. Ve směru deficitu obchodu se zbožím loni působila především Čína (−18,0 mld. korun). Ve 4. čtvrtletí byla situace opačná oproti kumulaci za celý rok. Přebytek obchodu s EU se meziročně propadl o 12,5 mld. korun a naopak deficit se zeměmi mimo EU se zmírnil o 12,3 mld. Bilanci obchodu s EU v posledním čtvrtletí negativně ovlivnil hlavně propad přebytku u Německa (−7,7 mld.),

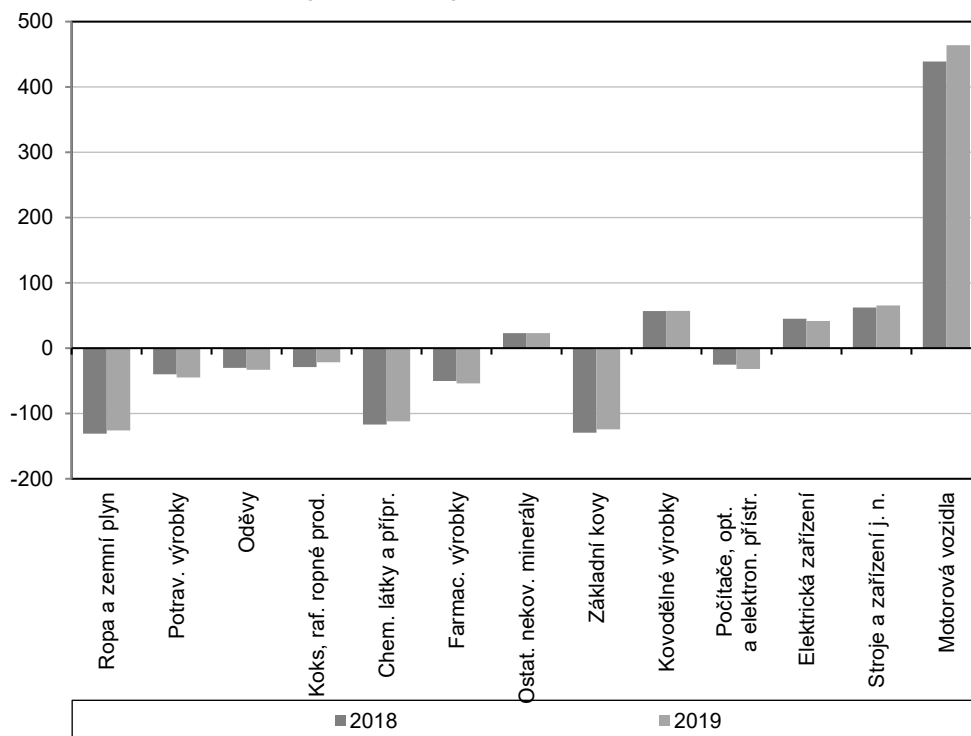

Nizozemska (-4,0 mld.), Španělska (-2,8 mld.) a Rakouska (-2,9 mld.). V závěru roku se zlepšila bilance obchodu s Ruskem (+7,2 mld.).

Motorová vozidla podpořila zlepšení bilance nejvíce.

K loňskému přebytku nejvýrazněji přispěl v meziročním srovnání obchod s motorovými vozidly (+25,2 mld. korun) a ostatními dopravními prostředky (+12,2 mld.). Významné bylo rovněž zlepšení bilance u koksu a rafinovaných ropných výrobků (+7,4 mld. korun), elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (+6,1 mld.), ropy a zemního plynu (+5,0 mld.) a chemických látek a přípravků (+4,9 mld.). Přebytek se silně navýšil u obchodu s produkty lesnictví a těžby dřeva (+4,8 mld. korun) a díky zlepšení o 4,8 mld. se z deficitu do přebytku poprvé v dostupné časové řadě dostal obchod s papírem a výrobky z něj. Loni se výrazněji zhoršila bilance obchodu s počítači, elektronickými a optickými přístroji (-6,6 mld. korun) a základními farmaceutickými výrobky (-3,7 mld.). V samotném 4. čtvrtletí nejvíce přispíval ve směru přebytku obchod s ropou a zemním plynem (+6,2 mld. korun), stroji a zařízeními (+3,8 mld.), základními kovy (+2,8 mld.) a chemickými látkami a přípravky (+2,6 mld.). Deficitně působily zejména počítače, elektronické a optické přístroje (-8,3 mld.), motorová vozidla (-7,1 mld. korun) a potravinářské výrobky (-1,9 mld.).

Graf č. 8 Bilance zahraničního obchodu ve statistice zahraničního obchodu (kumulace celého roku, v mld. korun, vybrané oddíly klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

Přebytek zahraničního obchodu se službami se loni výrazně snížil.

Podle údajů ČNB o platební bilanci se přebytek obchodu se službami loni meziročně snížil o 18,3 mld. korun a dosáhl 103,7 mld. Podrobnější údaje ukazují na výrazné prohloubení deficitu u ostatních podnikatelských služeb⁵ (o 16,7 mld. korun). Deficit se zde prohloubil kvůli prudkému navýšení dovozu. Propad přebytku nastal také u služeb v dopravě (pokles o 12,5 mld. korun na 22,3 mld.). Souběžně zde loni poklesla hodnota vývozu a narostl jejich dovoz. Naopak příznivě na bilanci služeb působil obchod s telekomunikačními službami a službami v oblasti počítačů a informačních služeb (nárůst přebytku o 10,5 mld. korun na 50,3 mld.). Loni se výrazně zvýšila hodnota jejich

⁵ Jedná se o heterogenní uskupení zahrnující služby výzkumu a vývoje, profesní a administrativní konzultační služby, služby související s odpady a znečištěním, zemědělské a dřívňé služby, operativní leasing a služby související s přenosem vody, plynu, páry, ropných produktů a klimatizovaného vzduchu.

vývozu a tyto služby tvořily také největší část z celkového přebytku. Prakticky nezměněn zůstal přebytek obchodu s výrobními službami u cizích fyzických vstupů⁶ (42,0 mld. korun) a cestovního ruchu (32,7 mld.).

Deficit prvotních důchodů se loni zmínil o 37,6 mld. korun.

Saldo toků prvotních důchodů mezi rezidenty a nerezidenty loni dosáhlo –254,0 mld. korun. Tradiční deficit se loni zmínil o 37,6 mld. Hlavním zdrojem deficitu bylo záporné saldo důchodů z vlastnictví, které loni činilo –293,1 mld. korun. Jeho zlepšení o 50,1 mld. vzniklo zejména navýšením důchodů z vlastnictví rezidentů v zahraničí o 40,7 mld. korun (prakticky celý nárůst připadl na reinvestované zisky rezidentů z přímých zahraničních investic, které vzrostly na 91,7 mld.). Důchody z vlastnictví nerezidentů v domácí ekonomice činily loni 485,9 mld. korun, z toho téměř 401 mld. (7,1 % HDP) představovaly zisky z přímých investic. Z toho reinvestováno bylo 82,0 mld. korun (o 52,4 mld. méně než v roce 2018) a 321,2 mld. odešlo do zahraničí ve formě rozdělovaných důchodů společností (meziročně o 15,7 mld. více). Protiváhou k deficitu důchodů z vlastnictví je kladné saldo náhrad zaměstnancům, které loni dosáhlo 17,4 mld. korun a meziročně se snížilo o 13,3 mld. Jen mírný nárůst prostředků, které si připsali rezidenti ve formě náhrad od nerezidentů (68,1 mld. korun, +1,4 mld.), byl doprovázen nárůstem náhrad vyplacených nerezidentům o 14,7 mld. na 50,8 mld.

Objem investičních dotací ze zahraničí loni dosáhl 61,3 mld. korun.

Prostřednictvím ostatních transferů⁷ si nerezidenti připsali 138,6 mld. korun, v opačném směru to bylo 89,2 mld. Výsledné saldo se tak zmínilo o 6,3 mld. korun na 49,4 mld. Společně s deficitem prvotních důchodů to působilo ve směru deficitu běžných transakcí rezidentů s nerezidenty, přebytek zahraničního obchodu byl ale dostatečně vysoký, aby konečné saldo bylo kladné a dosáhlo 40,8 mld. korun (zlepšení o 48,0 mld.). Přebytek bilance kapitálových transferů loni činil 53,9 mld. korun, zejména díky výraznému přílivu prostředků ze zahraničí (63,3 mld. korun, z toho 61,3 mld. ve formě investičních dotací). Čisté výpůjčky⁸ se tak loni zvýšily o 20,7 mld. korun a dosáhly 62,1 mld.

⁶ Jde o kompletaci výrobků z dodaných součástí.

⁷ Daně, sociální příspěvky a dávky a ostatní běžné transfery.

⁸ Součet salda běžných a kapitálových transferů očištěného o čisté pořízení nefinančních aktiv.

